

VAN PARYS

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

1. märts 2005 *

mille eesmärgiks on EÜ artikli 234 alusel Raad van State (Belgia) 7. oktoobri 2002. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. oktoobril 2002, menetluses:

Léon Van Parys NV

versus

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB),

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans ja A. Borg Barthet, kohtunikud J.-P. Puissochet, R. Schintgen (ettekandja), N. Colneric, S. von Bahr, G. Arestis, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka ja U. Löhmus,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: vanemametnik M.-F. Contet,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. septembri 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Léon Van Parys NV, esindajad: *advocaat* P. Vlaemminck ja *advocaat* C. Huys,

- Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB), esindaja: *advocaat* E. Vervaeke,

- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: M. Balta ja K. Michoel ning F. P. Ruggeri Laderchi,

- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: T. van Rijn, C. Brown ja L. Visaggio,

olles 18. novembri 2004. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus, mis käsitleb nõukogu 13. veebruari 1993. aasta määruse (EMÜ) nr 404/93 banaanituru ühise korralduse kohta (EÜT L 47, lk 1; ELT eriväljaanne 03/13, lk 388), muudetud nõukogu 20. juuli 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1637/98 (EÜT L 210, lk 28; ELT eriväljaanne 03/23, lk 304); komisjoni 28. oktoobri 1998. aasta määruse (EÜ) nr 2362/98, millega kehtestatakse banaanide ühendusse importimist käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 404/93 üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT L 293, lk 32); komisjoni 23. detsembri 1998. aasta määruse (EÜ) nr 2806/98, mis käsitleb 1999. aasta esimeseks kvartaliks banaanide ja tavapäraste AKV banaanide impordilitsentside väljaandmist tariifikvoodi raames ja uute taotluste esitamist (EÜT L 349, lk 32); komisjon 15. jaanuari 1999. aasta määruse (EÜ) nr 102/1999, mis käsitleb 1999. aasta esimeseks kvartaliks (teiseks pooleks) banaanide ja tavapäraste AKV banaanide impordilitsentside väljaandmist tariifikvoodi raames ja uute taotluste esitamist (EÜT L 11, lk 16) ja komisjoni 19. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 608/1999, mis käsitleb 1999. aasta teiseks kvartaliks banaanide ja tavapäraste AKV banaanide impordilitsentside väljaandmist tariifikvoodi raames ja uute taotluste esitamist (EÜT L 75, lk 18), kehtivust Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi WTO) asutamislepingu, mis on heaks kiidetud nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994) (EÜT L 336, lk 1; ELT eriväljaanne 11/21, lk 80), lisa 1 A sisalduva 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkulepe (EÜT 1994, L 336, lk 103; edaspidi „GATT 1994“) I ja XIII artiklite suhtes ja Euroopa Majandusühenduse ning Cartagena lepingu ja selle osalisriikide Boliivia Vabariigi, Kolumbia Vabariigi, Ecuadori Vabariigi, Peruu Vabariigi ja Venezuela Vabariigi vahelise koostöö raamlepingu, mis on ühenduse nimel heaks kiidetud 7. aprilli 1998. aasta nõukogu otsusega 98/278/EÜ (EÜT L 127, lk 10; ELT eriväljaanne 11/28, lk 230; edaspidi „raamleping“), artikli 4 suhtes.

- 2 Nimetatud taotlus esitati Léon Van Parys NV (edaspidi „Van Parys”) ja Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (Belgia sekkumis- ja tagasimaksete amet; edaspidi „BIRB”) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimase poolt nimetatud äriühingule teatavale kogusele Ecuadorist ja Panamast pärit banaanidele impordilitsentside väljastamata jätmist.

Õiguslik raamistik

WTO lepingud

- 3 Euroopa Liidu Nõukogu kiitis otsusega 94/800 ühenduse nimel heaks WTO asutamislepingu ning samuti selle lepingu lisades 1, 2 ja 3 asuvad kokkulepped (edaspidi „WTO lepingud”), sealhulgas ka GATT 1994.

- 4 WTO asutamislepingu II artikli lõige 2 sätestab:

„Lisades 1, 2 ja 3 sisalduvad lepingud ning neile lisanduvad õigusaktid [...] on käesoleva lepingu lahutamatu osa ja siduvad kõigile liikmetele.”

- 5 GATT 1994 I artikli lõike 1 kohaselt:

„Tollimaksude ja muude maksete suhtes, mis on kehtestatud impordi või ekspordi suhtes või seoses impordi või ekspordiga [...] tuleb mis tahes soodustus, privileeg või

immunitet, mille lepinguosaline on taganud teiselt maalt pärinevale või teisele maale suunatud tootele, tagada viivitamata ja tingimusteta samasugusele tootele, mis pärineb mis tahes teise lepinguosalise territooriumilt või on suunatud mis tahes teise lepinguosalise territooriumile.”

- 6 GATT 1994 XIII artikkel, mis käsitleb kvantitatiivsete piirangute mittediskrimineerivat rakendamist sätestab:

„1. Ükski lepinguosaline ei tohi rakendada ühtegi keeldu või piirangut ühegi teise lepinguosalise territooriumilt pärinevate toodete impordi [...] suhtes, kui kõigi kolmandate maade samasuguse toote import või samasuguse toote eksport kõikidesse kolmandatesse maadesse ei ole samamoodi keelatud või piiratud [...].

2. Mis tahes toote suhtes impordipiiranguid rakendades peavad lepinguosalisel eesmärgiks seadma selle tootega kauplemise jagunemise, mis oleks võimalikult sarnane osadega, mida eri lepinguosalisel võiksid omandada selliste piirangute puudumisel, ning järgima selle saavutamiseks järgmisi sätteid:

- a) alati kui võimalik, fikseeritakse lubatud impordi kogumahtu kajastavad kvoodid (kas tarnijamaade vahel jaotatuna või mitte) [...];
- b) juhul kui ei ole võimalik kehtestada kvoote, võidakse piiranguid kehtestada kvoodita impordilitsentside või -lubade abil;

- c) välja arvatud kooskõlas käesoleva lõike punktiga d jaotatud kvootidega opereerimise puhul, ei tohi lepinguosalisel nõuda, et impordilitsentse või -lubasid kasutataks kõnealuse toote impordiks mingilt ühelt maalt või allikast;
- d) juhul kui kvoot jaotatakse tarnijamaade vahel, võib piiranguid rakendav lepinguosaline püüda jõuda kokkuleppele kõigi teiste kõnealuse toote tarnimisest oluliselt huvitatud lepinguosalistega kvoodiosade jaotamise suhtes. Juhtudel kui see meetod ei ole põhjendatavalt rakendamiskõlblik, jaotab asjaomane lepinguosaline kõnealuse toote tarnimisest oluliselt huvitatud lepinguosalistele osad, mis põhinevad proportsionaalselt eelnenud tüüpilise perioodi jooksul nende lepinguosaliste poolt tarnitud selle toote impordi kogumahul või väärtusel, võttes arvesse eritegureid, mis on võinud või võivad mõjutada selle tootega kauplemist. [...]

[...]

5. Käesoleva artikli sätteid kehtivad lepinguosalise kehtestatud või säilitatava mis tahes tariifikvoodi suhtes; [...].”

- 7 WTO asutamislepingu lisa 2 vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsitusleppe (edaspidi „käsituslepe”) artikli 3 lõigete 2, 3, 5 ja 7 kohaselt:

„2. WTO vaidluste lahendamise süsteem on mitmepoolse kaubandussüsteemi turvalisuse ja prognoositavuse tagamise keskne element. [...]

3. WTO tõhusaks toimimiseks ning liikmete õiguste ja kohustuste vahelise tasakaalu säilitamiseks on hädavajalik lahendada viivitamata olukorrad, kus liige leiab, et teise liikme võetud meetmed vähendavad talle loendilepingust otseselt või kaudselt tulenevat kasu.

[...]

5. Loendilepingute konsulteerimissätete ja vaidluste lahendamise sätete põhjal vormikohaselt tõstatatud küsimustes peavad kõik lahendused, sealhulgas vahekohtu otsused, olema kooskõlas nende lepingutega ning ei tohi olematuks muuta ega vähendada kasu, mida mis tahes liige nende lepingute põhjal saab, ega takistada nende lepingute ühegi eesmärgi saavutamist.

[...]

7. Enne asja algatamist peab liige kaaluma, kas käesolevate protseduuride järgi tegutsemine oleks tulemuslik. Vaidluste lahendamise mehhanismi eesmärk on tagada vaidluse positiivne lahendus. Kindlasti tuleb eelistada mõlemale poolele vastuvõetavat lahendust, mis on kooskõlas loendilepingutega. Vastastikku kokkulepitud lahenduse puudumise korral on vaidluste lahendamise mehhanismi esmane eesmärk tavaliselt tagada nende asjassepuutuvate meetmete kõrvaldamine, mis leitakse olevat vastuolus mis tahes loendilepingu sätetega. Kompensatsioonisätet tuleks kasutada ainult siis, kui on võimatu meedet viivitamata kõrvaldada, ning ajutise vahendina kuni loendilepinguga vastuolus oleva meetme kõrvaldamiseni. Viimane abinõu, mida käesolevas käsitusleppes vaidluste lahendamise protseduuridele tuginevale liikmele pakutakse, on võimalus teise liikme suhtes diskrimineerivalt peatada loendilepingute järgsete kontsessioonide või muude kohustuste kohaldamine, kui [WTO vaidluste lahendamise organ (edaspidi „VLO”)] annab selleks loa.”

8 Käsitluslepe artikkel 21 „Järelevalve soovitude ja otsuste rakendamise üle” sätestab:

„1. VLO soovitude või otsuste viivitamatu järgimine on oluliselt tähtis tagamaks vaidluste tulemuslik lahendamine kõigi liikmete hüvanguks.

[...]

3. VLO koosolekul, mis korraldatakse 30 päeva jooksul pärast vaekogu või apellatsioonikogu ettekande heakskiitmist, teavitab asjaomane liige VLOd oma kavatsustest seoses VLO soovitude ja otsuste rakendamisega. Kui soovitusi ja otsuseid ei saa viivitamata järgida, tuleb asjaomasele liikmele jätta selleks põhjendatud ajavahemik. [...]

[...]

5. Kui on lahkarvamusi soovitude ja otsuste täitmiseks võetud meetmete olemasolust või nende kooskõlast loendilepinguga, tuleb selline vaidlus lahendada vaidluslahendusmenetluse abil, kasutades sealhulgas võimaluse korral algset vaekogu. [...]

6. VLO korraldab järelevalvet vastuvõetud soovitude ja otsuste rakendamise üle. Soovitude või otsuste rakendamise küsimuse võib iga liige VLOs tõstatada igal ajal pärast nende vastuvõtmist. [...]"

- 9 Käsituselepe artikkel 22 „Kompensatsioon ja kontsessioonide peatamine” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kompenseerimine ja kontsessioonide või muude kohustuste peatamine on ajutised abinõud, mida võib kasutada, kui soovitusi ja otsuseid põhjendatud ajavahemiku jooksul ei rakendata. Siiski ei ole kompensatsioon ega kontsessioonide või muude kohustuste peatamine eelistatavam(ad) kui meetme loendilepingutega kooskõlla viimise soovitus taeielik rakendamine. Kompensatsioon on vabatahtlik ning kui seda antakse, peab see olema kooskõlas loendilepingutega.

2. Kui asjaomasel liikmel ei õnnestu loendilepinguga vastuolus leitud meedet sellega kooskõlastada või muul viisil täita soovitusi ja otsuseid artikli 21 lõike 3 alusel määratud põhjendatud ajavahemiku jooksul, peab selline liige, kui nii nõutakse, ja mitte hiljem kui põhjendatud ajavahemiku möödumisel, alustama läbirääkimisi iga poolega, kes on tuginenud vaidluslahendusmenetlusele, eesmärgiga leida vastastikku vastuvõetav kompensatsioon. Kui pärast põhjendatud ajavahemiku möödumist ei jõuta 20 päeva jooksul kokkuleppele rahuldava kompensatsiooni suhtes, võib iga vaidluslahendusmenetlusele tuginenud pool taotleda VLO-lt luba peatada asjaomase liikme suhtes kontsessioonide või loendilepingute järgsete muude kohustuste kohaldamine.

[...]

8. Kontsessioonide või muude kohustuste peatamine on ajutine ning seda kohaldatakse ainult seni, kuni on kõrvaldatud meede, mis leitakse loendilepinguga vastuolus olevat, või kui liige, kes peab soovitusi või otsuseid rakendama, pakub lahenduse kasu olematuksmuutmisele või vähendamisele, või kui on leitud vastastikku rahuldav lahendus. Vastavalt artikli 21 lõikele 6 jätkab VLO järelevalvet vastuvõetud soovitude või otsuste rakendamise üle, kaasa arvatud need juhud, kus on antud kompensatsiooni või on peatatud kontsessioonid või muud kohustused, kuid pole rakendatud soovitud viia meede kooskõlla loendilepinguga.”

Raamleping

- 10 Raamlepingu artikkel 4 sätestab:

„Lepinguosalised kohaldavad kaubavahetuse osas vastastikku enamsoodustusrežiimi kooskõlas üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppega (GATT).

Mõlemad pooled kinnitavad oma soovi juhtida nendevahelist kaubandust vastavalt käesolevale lepingule.”

Ühenduse õigusnormid

- 11 Banaanisektoris asendati määruse nr 404/93 IV jaotisega kolmandate riikidega kauplemise varasemad erinevad siseriiklikud süsteemid ühtse süsteemiga.

- 12 Teatavate kolmandate riikide esitatud kaebuste tõttu toimus ühise impordisüsteemi osas vaidluslahendusmenetlus VLO raames.
- 13 9. septembri 1997. aasta käsitusleppe artiklis 17 ettenähtud alalise apellatsioonikogu ettekandes leiti, et määrusega nr 404/93 kehtestatud kolmandate riikidega kaubavahetuse süsteemi teatavad elemendid olid vastuolus GATT 1994 I artikli lõikega 1 ja XIII artikliga. VLO kiitis nimetatud ettekande 25. septembri 1997. aasta otsusega heaks.
- 14 Nimetatud otsuse tõttu muutis nõukogu määrusega nr 1637/98 määruse nr 404/93 IV jaotist, täitmaks, nagu tuleneb määruse nr 1637/98 teisest põhjendusest, „ühenduse rahvusvahelisi kohustusi Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO)” ja „teiste neljanda AKV-EÜ Lomé konventsiooni allakirjutanute suhtes, järgides samal ajal banaanituru ühise korralduse eesmärke”. Vastavalt selle artikli 2 teisele lõigule kohaldatakse määrust nr 1637/98 alates 1. jaanuarist 1999, mil möödus VLO poolt ühendusele 25. septembri 1997. aasta otsusega kooskõlla viimiseks antud 15-kuuline tähtaeg.
- 15 Banaanide impordi muudetud kord eristab jätkuvalt ühelt poolt Aafrika riikidest, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnast (edaspidi „AKV riigid”) pärinevaid tavapäraseid ja ebatavapäraseid banaane ning teiselt poolt kolmandatest riikidest pärinevaid banaane, nagu oli reguleeritud kauplemisses varasemas korras.

- 16 Määruse nr 404/93, mida on muudetud määrusega nr 1637/98 (edaspidi „määrus nr 404/93”), artikli 16 lõige 2 sätestab siinkohal:

„Käesolevas jaotises [pealkirjaga „Kauplemine kolmandate riikidega”] kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) tavapärase import AKV riikidest — käesoleva määruse lisas loetletud riikidest pärit banaanide import ühendusse kuni 857 700 tonnini aastas (netomass); kõnealuseid banaane nimetatakse tavapärasteks AKV-banaanideks;
- 2) ebatavapärase import AKV riikidest — AKV riikidest pärit banaanide 1. määratlusega hõlmamata import ühendusse; kõnealuseid banaane nimetatakse ebatavapärasteks AKV-banaanideks;
- 3) import muudest kolmandatest riikidest kui AKV riigid — muudest kolmandatest riikidest kui AKV riikidest pärit banaanide import ühendusse; kõnealuseid banaane nimetatakse kolmandate riikide banaanideks.”

- 17 Määruse nr 404/93 artikli 17 esimese lõigu kohaselt „[b]anaanide importimisel ühendusse tuleb esitada liikmesriikide poolt välja antud impordilitsents, mille liikmesriigid annavad kõikidele asjast huvitatuile, [...] ilma et see piiraks artiklitega 18 ja 19 vastuvõetud konkreetsete sätete kohaldamist.”

18 Nimetatud määruse artikkel 18 sätestab:

„1. Igal aastal avatakse kolmandate riikide banaanide ja ebatavapäraste AKV-banaanide impordiks tariifikvoot 2 200 000 tonni (netomass).

Kolmandatest riikidest tariifikvoodi alusel imporditud banaanid maksustatakse tollimaksuga 75 eküüd tonni kohta, ebatavapäraste AKV-banaanide importimine on tollimaksuvaba.

2. Igal aastal avatakse kolmandate riikide banaanide ja ebatavapäraste AKV-banaanide impordiks täiendav tariifikvoot 353 000 tonni (netomass).

Kolmandatest riikidest selle kvoodi alusel imporditud banaanid maksustatakse tollimaksuga 75 eküüd tonni kohta, ebatavapäraste AKV-banaanide importimine on tollimaksuvaba.

3. Tavapäraste AKV-banaanide importimisel tollimaksu ei maksta.

4. Kui kõikide banaanitarnetest tõsiselt huvitatud WTO lepinguosalistega ei ole mõistlikku kokkulepet võimalik saavutada, võib komisjon jagada lõigetes 1 ja 2

ettenähtud tariifikvoodid ja tavapärase AKV-kogused kõnealuste tarnimisest tõsiselt huvitatud riikide vahel artiklis 27 sätestatud korras.”

- 19 Määruse nr 404/93 artikli 16 teise lõigu punktis 1 viidatud lisa, mida on samuti muudetud määrusega nr 1637/98, sisaldab 12 tavapärase AKV banaanide tarnijariiki, kellele võimaldatakse aastast kogust kuni 857 700 tonni (netomass) ilma, et igale riigile eraldatavat maksimaalset kogust eraldi määrataks.
- 20 Määruse nr 404/93 artiklis 19 osutatud tariifikvoote ning tavapärase AKV-banaanide impordi tuleb korraldada tavapäraseid kaubavooge arvestava meetodi (senised/uued ettevõtjad) kohaselt.
- 21 Rakendamaks määruse nr 404/93 artikli 20 alusel uut kolmandate riikidega kauplemise korda võttis komisjon vastu määruse nr 2362/98. Määruse artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Igale artikli 5 kohaselt liikmesriigis registreeritud senisele ettevõtjale määratakse igaks aastaks iga I lisas loetletud päritolu kohta üks kvoot, mis põhineb võrdlusperioodil tegelikult imporditud banaanide kogusel.

2. 1999. aastal tariifikvootide alusel või tavapärase AKV-banaanidena imporditud kauba puhul on võrdlusaastad 1994, 1995 ja 1996.”

22 Määruse nr 2362/98 artikkel 5 käsitleb kvoodi määramise meetodit.

23 Nimetatud määruse artikkel 17 sätestab impordilitsentside väljastamise kohta:

„Kui teatud kvartali ja ühe või mitme I lisas loetletud päritolu puhul ületavad taotletavad kogused märgatavalt artikliga 14 kindlaksmääratud soovituslikke koguseid või vabasid koguseid, määratakse kindlaks protsent, mille võrra taotletavaid koguseid vähendatakse.”

24 Määruse artikkel 18 sätestab:

„1. Kui ühe või mitme päritolu puhul on vähendamisprotsent artikli 17 kohaselt kindlaks määratud, võib ettevõtja, kes kõnealust päritolu (kõnealuseid päritolusid) käsitlevat impordilitsentsi on taotlenud:

- a) loobuda litsentsi kasutamisest, teatades sellest asjaomase litsentsi väljaandnud asutusele 10 tööpäeva jooksul alates vähendamisprotsendi kindlaksmääratud määruse avaldamisest; sel juhul vabastatakse litsentsiga seotud tagatis viivitamata; või

- b) esitada uue(d) litsentsitaotluse(d), mis käsitleb/käsitlevad päritolusid, mille kohta komisjon on vabad kogused avaldanud, summa piires, mis on taotletava kogusega võrdne või sellest väiksem, kuid mida algselt väljaantud litsents ei hõlma. Sellised taotlused esitatakse punktis a sätestatud ajavahemikus ja need peavad vastama kõikidele litsentsitaotlusi reguleerivatele tingimustele.

2. Komisjon määrab viivitamata kogused, mille kohta võib kõikide asjaomaste päritolude puhul litsentsid välja anda. ”

25 Määruse nr 2362/98 artikkel 29 sätestab:

„Kui 1999. aasta esimeseks kvartaliks esitatud I lisas loetletud ühe või mitme päritoluga kauba impordi käsitlevate litsentsitaotlustega hõlmatud kogused ületavad 26% kõnealuses lisas esitatud kogustest, määrab komisjon kindlaks vähendamisprotsendi, mida kohaldatakse kõikide asjaomast päritolu käsitlevate taotluste puhul.”

26 Nimetatud artikli 29 alusel määrab määruse nr 2806/98 artikkel 1 vähendamisprotsendi kindlaks järgmiselt:

„Impordilitsentsid väljastatakse litsentsitaotluses toodud kogusele banaanide impordi, tariifikvootide ja traditsiooniliste AKV banaanide korra raames 1999. aasta

esimeseks kvartaliks korrutades seda Kolumbia päritolu korral vähendamisprotsendiga 0,5793 ning Costa Rica ja Ecuadori päritolu korral vastavalt vähendamisprotsendiga 0,6740 ja 0,7080”.

[mitteametlik tõlge]

- 27 Määrus nr 2806/98 määras määruse nr 2362/98 artikli 18 lõike 2 alusel kindlaks kogused, mille kohta võis esitada litsentsitaotlusi veel 1999. aasta esimeses kvartalis. Nende uute taotluste esitamist reguleerib määrus nr 102/1999, mis kehtestab artikli 1 punktis 1 Panama päritolu traditsiooniliste AKV banaanide imporditaotluste vähendamisprotsendiks 0,9701 ja „muud” päritolu banaanidele 0,7198, ja sama artikli punkti 2 kohaselt võib muid päritolusid käsitlevaid taotlusi rahuldada täielikult.
- 28 Määrus nr 608/1999 käsitleb 1999. aasta teise kvartali litsentsitaotlusi. Selles kehtestatakse Kolumbiast, Costa Ricast ja Ecuadorist pärinevate banaanide imporditaotluste vähendamisprotsentideks vastavalt 0,5403, 0,6743 ja 0,5934. Muude päritolude kohta võivad taotlustes sisalduvate koguste väljastada impordilitsentse liikmesriigid.
- 29 Käsituslepe artikli 21 lõike 5 alusel Ecuadori Vabariigi nõudel moodustatud vaekogu leidis oma 12. aprilli 1999. aasta ettekandes, et uuest määrusest nr 1637/98 tulenev kolmandate riikidega kauplemise kord ei olnud kõrvaldanud GATT 1994 I artikli lõike 1 ja XIII artikli rikkumist. VLO kiitis kõnealuse ettekande heaks 6. mail 1999.

- 30 Seetõttu muudeti taas ühenduse õigusnorme nõukogu 29. jaanuari 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 216/2001, millega muudetakse määrust nr 404/93 (EÜT L 31, lk 2; ELT eriväljaanne 03/31, lk 226).

Menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus

- 31 Belgias asuv Van Parys impordib Euroopa Ühendusse Ecuadorist pärinevaid banaane juba rohkem kui 20 aastat.
- 32 14. detsembril 1998 esitas Van Parys BIRB-le impordilitsentsi taotluse 1999. aasta esimeses kvartalis 26 685 935 kg Ecuadorist pärinevate banaanide impordiks. BIRB andis litsentsitaotluses toodud kogustele litsentsid, kohaldades sellele määrusega nr 2806/98 kehtestatud vähendamiskoeffitsienti 0,7080.
- 33 8. jaanuaril 1999 esitas Van Parys määruse nr 2362/98 artikli 18 alusel jaotamata koguse ulatuses kolm uut impordilitsentsi taotlust, importimaks Panamast ja teistest kolmandatest riikidest pärinevaid banaane. Nende taotluste suhtes kohaldas BIRB vastavalt määrusele nr 102/1999 samuti vähendamiskoeffitsienti.

- 34 5. märtsil 1999 esitas Van Parys taotluse 1999. aasta teiseks kvartaliks, et saada impordilitsents 35 224 757 kg Ecuadorist pärinevate banaanide impordiks. Nimetatud taotlus rahuldati nii, et seda vähendati määruses nr 608/1999 kehtestatud vähendamiskoeffitsiendile 0,5934 vastava koguse võrra.
- 35 Van Parys esitas BIRB-i otsuste peale, millega keelduti andmast impordilitsentse kõigi taotletud koguste ulatuses, Raad van State'ile kaks hagi. Oma hagides väidab ta, et need otsused on kehtetud, kuna määrused, millele need otsused põhinevad ja mis reguleerivad banaanide importi ühendusse, on ebaseaduslikud, kuna need on vastuolus WTO eeskirjadega.
- 36 Kuna Raad van State leidis, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei või siseriiklikud kohtud otsustada ühenduse aktide kehtivuse üle, otsustas ta kohtuliku arutamise peatada ja küsida Euroopa Kohtult järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas määrus (EMÜ) nr 404/93 [...], mida on muudetud määrusega (EÜ) nr 1637/98 [...], määrusega (EÜ) nr 2362/98 [...], määrusega (EÜ) nr 2806/98 [...], määrusega (EÜ) nr 102/[19]99 [...] ja määrusega (EÜ) nr 608/[19]99 [...], üksinda või koostoimes, on vastuolus GATT 1994 I artikliga, XIII artikli lõikega 1 ja XIII artikli lõike 2 punktiga d, kuna nendes määrustes:

— kehtestatakse maksimaalselt 857 700-[tonnine] banaanide kogukvoot määruse nr 1637/98 lisas („traditsioonilised AKV banaanid“) nimetatud

12 riigi suhtes, ning kuna see kvoot ei vasta vabale kaubandusele vastavale jaotusele, kuna see on osa määrusega nr 1637/98 kasutusele võetud korrast, milles banaanide impordi reguleeritakse vaid tariifikvoodi alusel;

— kehtestatakse tariifikvoot 2 535 000-tonnisele üldkogusele kolmandate riikide ja mittetraditsiooniliste AKV banaanide suhtes ning jaotatakse see tariifikvoot siis proportsionaalselt sellise arvutuse kohaselt, mille aluseks ei ole võrdlusperiood, kuna aastatel 1994–1996 oli banaanide impordile juba piirangud seatud?

- 2) Kas eespool punktis 1 nimetatud määrused on vastuolus raamlepingu [...] artikliga 4, kuna Euroopa Ühendus on selles kokkuleppes võtnud endale kohustuse järgida kaubavahetuses Ecuadoriga GATT-i sätteid ja võimaldada sellele riigile enamsoodustusrežiimi?

- 3) Kas eespool punktis 1 nimetatud määrused on vastuolus õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ning rahvusvahelises õiguses ja tavaõiguses kehtiva hea usu põhimõttega, kuna komisjon ei täitnud GATT 1994-st tulenevaid ühenduse kohustusi, kasutades vääralt õiguslikku menetlust ja ei arvestanud rahvusvahelise vaidluste lahendamise menetluse lahendiga, kuivõrd määruse nr 1637/98 vastuvõtmise ajal tehtud avaldustest hoolimata ei töötanud ta välja korda, mille kohaselt banaanide impordilitsentsid antakse „tegelikele importijatele”?

- 4) Kas komisjon on ületanud määrusega nr 404/93 [...], mida on muudetud määrusega nr 1637/98, antud volitusi, kuna ta on banaanide impordile

tariifikvootide kehtestamisel eiranud GATT 1994-st ja GATS-ist (teenustekaubanduse üldleping) ühendusele tulenevaid kohustusi või kohustusi, mida vajadusel tuleb pidada integreerituks positiivse õigusena ühenduse õigusesse seetõttu, et ühendus on väljendanud tahet, et banaanide impordi käsitlev ühenduse kord oleks kooskõlas kehtivate WTO lepingutega?"

Esimene, kolmas ja neljas küsimus

- 37 Esimeses, kolmandas ja neljandas küsimuses soovib siseriiklik kohus sisuliselt seda, et Euroopa Kohus annaks hinnangu määruse nr 404/93, samuti määruste nr 2362/98, 2806/98, 102/1999 ja 608/1999 kehtivusele GATT 1994 I ja XIII artikli suhtes.
- 38 Enne selle küsimuse analüüsi tuleb selgeks teha, kas WTO lepingud annavad ühenduse õigussubjektile õiguse tugineda nendele lepingutele ühenduse õigusaktide kehtivuse vaidlustamiseks, kui VLO on leidnud, et nii õigusnormid kui ka ühenduse hilisemad, just WTO eeskirjade järgmiseks vastu võetud õigusnormid on nende eeskirjadega vastuolus.
- 39 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei kuulu WTO lepingud oma iseloomu ja ülesehituse tõttu üldiselt nende normide hulka, mille alusel Euroopa Kohus kontrollib ühenduse institutsioonide aktide õiguspärasust (23. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-149/96: Portugal v. nõukogu, EKL 1999, lk I-8395, punkt 47; 2. mai 2001. aasta määrus kohtuasjas C-307/99: OGT Fruchthandelsgesellschaft, EKL 2001, lk I-3159, punkt 24; 12. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjades C-27/00 ja

C-122/00: Omega Air jt, EKL 2002, lk I-2569, punkt 93; 9. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-76/00: Petrotub ja Republica v. nõukogu, EKL 2003, lk I-79, punkt 53, ja 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-93/02: Biret International v. nõukogu, EKL 2003, lk I-10497, punkt 52).

40 Euroopa Kohus peab kontrollima kõnealuse ühenduse akti õiguspärasust WTO eeskirjade alusel vaid siis, kui ühendus on soovinud täita WTO raames võetud teatud kohustust, või olukorras, kus ühenduse õigusakt viitab sõnaselgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele (vt GATT 1947 osas 22. juuni 1989. aasta otsus kohtuasjas 70/87: Fediol v. komisjon, EKL 1989, lk 1781, punktid 19–22; ja 7. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas C-69/89: Nakajima v. nõukogu, EKL 1991, lk I-2069, punkt 31, ning WTO lepingute osas eespool viidatud kohtuotsused Portugal v. nõukogu, punkt 49, ja Biret International v. nõukogu, punkt 53).

41 Kui ühendus on käesolevas asjas VLO 25. septembri 1997. aasta otsuse järel võtnud kohustuse täita WTO eeskirju ning eriti GATT 1994 I artikli lõiget 1 ja XIII artiklit, siis ei soovinud ühendus seeläbi täita WTO raames võetud teatud kohustust, millega võis õigustada erandit põhimõttest, et ühenduse kohtus ei või tugineda WTO eeskirjadele ning mis võimaldaks ühenduse kohtul kontrollida nimetatud eeskirjade alusel kõnealuste ühenduse õigusnormide õiguspärasust.

42 Esiteks tuleb rõhutada, et kuigi on olemas VLO otsus, millega tuvastatakse liikme võetud meetmete vastuolu WTO eeskirjadega, ei omista selle organisatsiooni raames vaidluste lahendamise süsteem seetõttu pooltevahelistele läbirääkimistele vähem tähtsust, nagu Euroopa Kohus on juba leidnud (eespool viidatud kohtuotsus Portugal v. nõukogu, punktid 36–40).

- 43 Kuigi vaidluste lahendamise mehhanismi esmane eesmärk on vastavalt käsitusleppe artikli 3 lõikele 7 vastastikku kokkulepitud lahenduse puudumise korral tavaliselt tagada nende asjassepuutuvate meetmete kõrvaldamine, mis leitakse olevat vastuolus WTO eeskirjadega, sätestatakse selles lepingus siiski, et kui on võimatu meedet viivitamata kõrvaldada, võib ajutise vahendina kasutada kompensatsioonisätet või peatada kontsessioonide või muude kohustuste kohaldamine, kuni lepinguga vastuolus olev meede on kõrvaldatud (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Portugal v. nõukogu, punkt 37).
- 44 See on õige, et kõnealuse lepingu artikli 3 lõike 7 ja artikli 22 lõike 1 kohaselt on kompensatsioon ja kontsessioonide või muude kohustuste kohaldamise peatamine ajutised meetmed, mida võidakse kasutada, kui VLO soovitusi või otsuseid ei täideta nõuetekohaselt põhjendatud aja jooksul ning et teine nimetatud sätetest eelistab meetme asjaomaste WTO lepingutega täielikku kooskõlla viimist (eespool viidatud kohtuotsus Portugal v. nõukogu, punkt 38).
- 45 Sama artikli 22 lõikes 2 sätestatakse siiski, et kui asjaomane liige ei täida soovitusi või otsuseid põhjendatud ajavahemiku jooksul, peab selline liige, kui nii nõutakse, ja mitte hiljem, kui põhjendatud ajavahemiku möödumisel, alustama läbirääkimisi iga poolega, kes on tuginenud vaidluslahendusmenetlusele eesmärgiga leida vastastikku vastuvõetav kompensatsioon. Kui pärast põhjendatud ajavahemiku möödumist ei jõuta 20 päeva jooksul rahuldava kompensatsiooni suhtes kokkuleppele, võib iga vaidluslahendusmenetlusele tuginenud pool taotleda VLO-lt luba peatada asjaomase liikme suhtes kontsessioonide või kõnealuste WTO lepingute järgsete muude kohustuste kohaldamine.

- 46 Lisaks on käsitusleppe artikli 22 lõikes 8 sätestatud, et VLO jätkab vaidluse üle järelevalvet vastavalt artikli 21 lõikele 6 kuni see on lahendatud ehk teisisõnu kuni meede, mida peetakse WTO lepingutega vastuolus olevaks, on „kõrvaldatud” või kuni pooled on jõudnud „mõlemale poolele vastuvõetava lahenduseni”.
- 47 Kui VLO soovitude või otsuste täitmiseks võetud meetmete sobivuse osas WTO lepingutega on lahkarvamusi, näeb käsitusleppe artikli 21 lõige 5 ette, et selline vaidlus tuleb lahendada „vaidluslahendusmenetluse” abil, mille juurde kuulub see, et pooled püüavad leida lahenduse läbirääkimiste teel.
- 48 Kui sellistes tingimustes pannakse kohtule kohustus jätta kohaldamata WTO lepingutega vastuolus olevad siseriikliku õiguskorra normid, siis oleks tulemuseks see, et lepingupoolte seadusandlikelt või täidesaatvatelt organitelt võetakse eespool nimetatud lepingu artiklis 22 sätestatud võimalus leida isegi ajutine läbirääkimiste lahendus (eespool viidatud kohtuotsus Portugal *v. nõukogu*, punkt 40).
- 49 Põhikohtuasja toimiku materjalist nähtub järgnev:
- pärast seda, kui ühendus oli teavitanud VTO-d kavatsusest täita viimase 25. septembri 1997. aasta otsust, muutis ühendus selleks antud tähtaja jooksul banaanide ühendusse importimist käsitlevat korda;
  - kuna Ecuadori Vabariik väitis, et määrusega nr 1637/98 kehtestatud kolmandate riikidega kauplemist käsitlev uus kord oli vastuolus WTO eeskirjadega, edastati

küsimus käsitusleppe artikli 21 lõike 5 alusel lahendamiseks *ad hoc* vaekogule, kes leidis VLO poolt heaks kiidetud 6. mai 1999. aasta ettekandes, et kõnealune kord rikub jätkuvalt GATT 1994 I artikli lõiget 1 ja XIII artiklit;

- just Ameerika Ühendriikidele anti 1999. aastal käsitusleppe artikli 22 lõike 2 alusel ja vaidluslahendusmenetluse järel õigus peatada ühenduse suhtes teataval tasemel kontsessioonide kohaldamine;

- ühenduse korda muudeti uuesti määrusega nr 216/2001, mida selle artikli 2 teise lõike kohaselt kohaldati alates 1. aprillist 2001;

- ühenduse korra vastavusse viimist WTO eeskirjadega käsitleti lepingu läbirääkimistel Ameerika Ühendriikidega 11. aprillil 2001 ja Ecuadori Vabariigiga 30. aprillil 2001.

50 Selline lahendus, millega ühendus püüdis sobitada WTO lepingute kohaseid kohustusi nii AKV-riikidega sõlmitud lepingute kui ka ühise põllumajanduspoliitika rakendamisele omaste nõuetega, oleks võinud olla ohustatud, kui ühenduse kohtul oleks olnud võimalus teostada järelevalvet kõnealuste ühenduse meetmete seaduslikkuse üle WTO eeskirjade suhtes 1999. aasta jaanuaris saabunud tähtaja möödumisel, mille VLO andis 25. septembri 1997. aasta otsuse täitmiseks.

- 51 Tähtaja möödumine ei tähenda seda, et ühendus oli kasutanud kõiki käsitusleppes ettenähtud võimalusi, leidmaks lahendust tema ja teiste lepinguosaliste vahelisele lahkarvamusele. Kui ühenduse kohus on vaid selle tähtaja möödumise tõttu sellises olukorras kohustatud teostama järelevalvet kõnealuse ühenduse meetme õiguspärasuse üle WTO eeskirjade suhtes, võib vastavalt nimetatud eeskirjadele selle tagajärjeks olla ühenduse positsiooni nõrgenemine vaidlusele mõlemale poolele vastuvõetava lahenduse leidmisel.
- 52 Eeltoodust tuleneb, et määrust nr 1637/98 ja selle rakendamiseks vastu võetud määruseid ei või põhikohtuasjas tõlgendada kui meetmeid, mille eesmärk on tagada WTO-ga seotud teatud kohustuse täitmine ühenduse õiguskorras. Nendes aktides ei viidata ka selgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele.
- 53 Teiseks, nagu on leidnud Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Portugal *v.* nõukogu punktides 43–46, mööndes, et kuigi ühenduse kohtu pädevuses on otseselt ühenduse õiguse kooskõla tagamine WTO eeskirjadega, võetaks sellega ühenduse seadusandlikelt või täidesaatvatelt organitelt tegutsemisruum, mis on ühenduse kaubanduspartnerite sarnastel organitel. On selge, et teatavad lepinguosalised, kelle hulka kuuluvad ühenduse kõige olulisemad kaubanduspartnerid, on just WTO lepingute objekti ja eesmärki arvestades jõudnud seisukohale, et need ei kuulu normide hulka, mille alusel nende siseriiklikud kohtud kontrollivad siseriiklike õigusaktide õiguspärasust. Sellise vastastikkuse puudumine võib kaasa tuua hälbeid WTO eeskirjade kohaldamise osas.
- 54 Kõigest eelnevast järeldub, et sellises olukorras, nagu põhikohtuasjas, ei või ettevõtja tugineda siseriiklikus kohtus sellele, et ühenduse õigusnormid on vastuolus teatavate

WTO eeskirjadega, isegi kui VLO on nimetatud õigusnormid nendega vastuolus olevaks tunnistanud.

Teine küsimus

- 55 Teise küsimusega küsib siseriiklik kohus sisuliselt seda, kas määrused nr 404/93, 2362/98, 2806/98, 102/1999 ja 608/1999 on kooskõlas raamlepingu artikliga 4.
- 56 Tuleb nentida, et see artikkel, mille alusel lepinguosalisel võimaldavad teineteisele GATT 1994 I artiklis ette nähtud enamsoodustusrežiimi, ei suurenda juba WTO eeskirjadest nendele pooltele tulenevaid kohustusi.
- 57 Nagu komisjon on õigesti leidnud, lisati kõnealune artikkel 4 raamlepingusse ajal, mil Andide lepingu osalisriigid ei olnud veel WTO liikmed ning ilma, et GATT 1994 lepingust tulenevate kohustuste ulatust või iseloomu oleks muudetud.
- 58 Sellises olukorras esimesele, kolmandale ja neljandale siseriiklikus kohtus WTO eeskirjadele tuginemise võimalust käsitlevale küsimusele antud vastuse põhjendus kehtib ka raamlepingu artikli 4 tõlgendamisele.

Kohtukulud

- 59 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulused, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Ettevõtja ei või sellises olukorras, nagu seda on põhikohtuasjas, tugineda siseriiklikus kohtus sellele, et ühenduse õigusnormid on vastuolus Maaailma Kaubandusorganisatsiooni teatavate eeskirjadega, olenemata sellest, et selle organisatsiooni asutamislepingu, mis on Euroopa Ühenduse nimel heaks kiidetud nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994), lisas 2 sisalduva vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe artikli 2 lõikes 1 ettenähtud vaidluste lahendamise organ on kõnealused õigusnormid nende eeskirjadega vastuolus olevateks tunnistanud.

Allkirjad